

ook weerstand te bieden aan druk van confessionele zijde in Nederland om de prediking van het Christendom belangrijk te bevorderen. Op enkele uitzonderingen na (zij komen nog ter sprake¹) handelde het gouvernement in Batavia steeds in de lijn van Snoucks adviezen, waarmee het overigens aan twee kanten wrevel wekte: wrevel bij die protestanten en katholieken in Nederland die van oordeel waren dat veel meer kracht moest worden gezet achter de kerstening van Indië, en wrevel bij de overtuigd-Islamieten in Indië die meenden dat het weinige wat het gouvernement ten bate van de Christelijke kerken deed, al te veel was en dat, gegeven het feit dat veruit het grootste deel van Indië's bevolking Islamietisch was, het jegens de Islam neutrale gedrag van het gouvernement afkeuring verdiende. De Christelijke kerken kregen ten laste van Indië's financiën (financiën die voor de helft door de inheemse samenleving werden opgebracht) in de jaren '20 een bijdrage van ca. f 1½ mln; zij was in de tweede helft van de jaren '30, toen een rigoureuus bezuinigingsprogram was uitgevoerd, nog steeds bijna f 1 mln² – voor de Islamietische eredienst was daarentegen in die tweede helft van de jaren '30 slechts ca. f 7 500 op de begroting uitgetrokken. Dat verschil werd als kwetsend ervaren.

Daar kwam dan nog bij dat uit Nederland soms uitlatingen in Indië bekend werden die door de inheemsen beschouwd werden als grof-beledigend voor hun geloof. Zo in '13, toen door twee confessionele Tweede Kamer-leden was betoogd dat de Javanen geen Islamieten waren maar eigenlijk heidenen die louter een paar Arabische formules konden herhalen – meteen begonnen op Java, aldus waarschuwde de adjunct-adviseur voor inlandse zaken, dr. D. A. Rinkes, gouverneur-generaal Idenburg,

'de zotste geruchten . . . de ronde te doen, bijv. dat het gouvernement de regenten had gelast, het Christendom aan te nemen en dat de bevolking nu wel volgen moest, dat de gehele bevolking gedwongen zou worden het Christendom te aanvaarden, dat de *hadj* spoedig verboden zou worden . . . en vele andere meer.'³

¹ Hier willen wij vermelden dat bij één gelegenheid, in 1930, op Java een inheemse Christen tot regent werd benoemd – hij kreeg in de inheemse pers een koele ontvangst maar het kwam niet tot ongeregelheden. Deze regent werd in '43 door de Japanners ter dood gebracht. ² Uit dit bedrag werden o.m. de salarissen betaald van enkele honderden protestantse en enkele tientallen katholieke ambtsdragers; de gouvernementsbijdrage aan de protestantse kerkgenootschappen was ca. twee-en-een-half maal zo groot als die aan de katholieke kerk. ³ Nota, 13 mei 1913, in van der Wal: *Opkomst*, p. 188.